

Kelderraam

ONDERHOUD EN PRAKTISCHE
OPLOSSINGEN

homegrade
.brussels

Het kelderraam, getuige van het Brusselse verleden

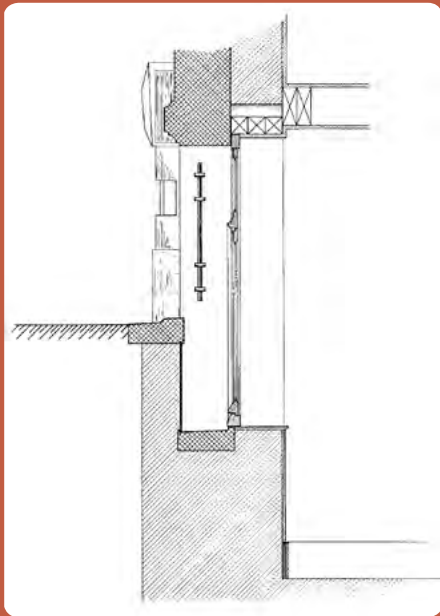
Het kelderraam of venster van de kelderkeuken, getuige van vervlogen tijden toen kelders nog keukens waren, is een zeer typisch gevelement van het herenhuis van het einde van de 19e en het begin van de 20e eeuw.

Een traliewerk in siersmeedwerk beschermt het venster en versterkt nog het effect van de gevelvoeting in steen.

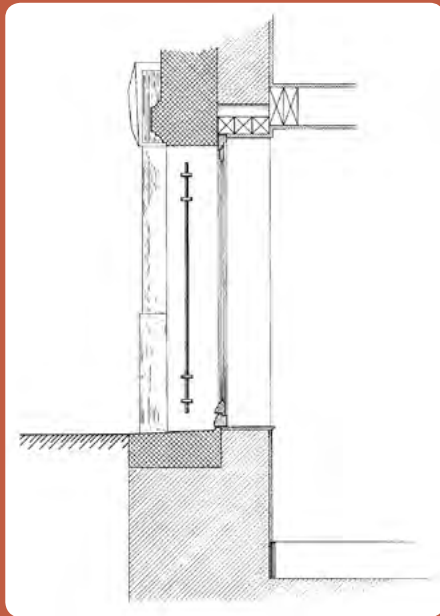
Het venster en het traliewerk van de kelderkeuken, volwaardige architecturale elementen, worden al te vaak opgeofferd aan louter praktische overwegingen.

Deze brochure beschrijft de technieken om dit emblematische architecturale element te behouden, maar ook om het te onderhouden en te renoveren.

De twee systemen van keldervensters: doorsnede-tekeningen

Het vensterraam komt onder het trottoirniveau.

Het vensterraam begint op het trottoirniveau.

Een beetje geschiedenis...

De kelderkeuken heeft te maken met een verticale organisatie van de burgerwoning in de 19e eeuw, waar het gelijkvloers traditioneel werd voorbehouden aan de ontvangstkamers terwijl de dienkamers – keuken, washok – zich bevonden in het gedeeltelijk onder de grond gelegen souterrain.

Deze inrichting bracht een verwijdering van de kelderkeuken en van de eetkamer op de gelijkvloerse verdieping met zich mee. In sommige gevallen vergemakkelijkt een keukenliftsysteem de dienst.

De vensters die licht geven aan de kelderkeukens lopen gewoonlijk voort onder het trottoirniveau in een ruimte in de gevelmuur. Op die manier kan het licht schuin binnenvallen en vervolgens weerkaatst worden op wit geschilderde muren of faïencetegels.

Op het einde van de 19e eeuw wordt het souterrain, door het steeds hoger optrekken van de gelijkvloerse verdiepingen, dat men vanaf dan verkrijgt door middel van een trapdeelt met een tiental treden vanaf de inkomhal, terug hoger.

Dikwijls bevindt het venster van de kelderkeuken zich niet meer onder het trottoirniveau. Het traliewerk is dan voorzien van een slot en vertoont één of twee draaivleugels.

In de periode tussen de twee oorlogen kent het huispersoneel een crisis en wordt de woning generationaliseerd. De keukens verhuizen daarom naar een verdieping hoger en de souterrains worden opnieuw gewone opbergkelders.

Een gevelement bedreigd door het verlies van zijn functie

De oude kelderkeuken zijn meestal niet bewoonbaar door een gebrek aan voldoende natuurlijke verlichting. De gevel wordt dan bedreigd met ongepaste veranderingen...

Het hoge venster van de kelderkeuken en het daarbijhorende traliewerk worden soms weggelaten om plaats te maken voor een garage waarvan de deur vaak de onderkant van de gevel ontsiert.

Voor de vensters die onder het trottoirniveau doorlopen, en om de opeenhoping van oud papier en vuil te vermijden die het kelderraam omvormen tot een "vergeetput", laten sommige eigenaars de venstertralie en het raam weg en sluiten de opening door middel van glazen stenen die de gevel ontsieren. Deze "oplossing" is ook technisch nefast, want de verlichting van het souterrain gaat goeddeels verloren en verhindert een goede verluchting.

Vensters afgesloten door glazen stenen

Jenatzystraat, 1030 Schaarbeek

Weg met de “vergeetput” zonder het geveluitzicht te wijzigen

Verschiede ingenieuze systemen, die gemakkelijk te installeren zijn en weinig kosten, zorgen ervoor dat het binnendringen van vuil sterk verminderd wordt, waarbij het traliewerk in siersmeedwerk behouden blijft.

Het eenvoudigste, dat reeds in de 19e eeuw werd toegepast, is achter het traliewerk een fijnmazig en donkerkleurig rasterwerk aan te brengen dat naar onder afloopt om aldus de opening tussen trottoir en staven te dichtten.

Ook kan dik glas schuin worden aangebracht door op de trottoirrand te steunen.

Door het bestaande vensterraam te vervangen door een kleiner raam dat steunt op een dorpel op trottoirniveau, kan definitief een einde gemaakt worden aan de “vergeetput”, met behoud van het smeedijzeren traliewerk, een goede verluchting en een correcte verlichting van de kelders. Deze oplossing kan worden toegepast als het traliewerk niet lager komt dan het trottoirniveau.

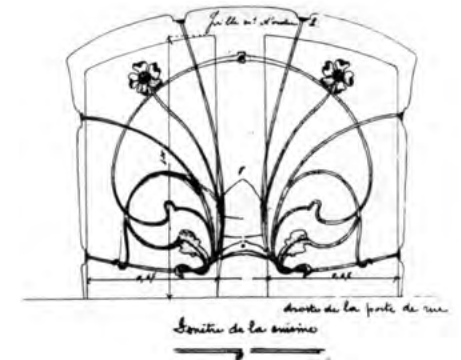

Kelderraam beschermd door een rooster

Traliewerk in smeedijzer

Het traliewerk bestaat meestal uit staven met een cirkelvormige of vierkante doorsnede, ineengedraaid en versierd met ingezette ornamentale motieven. In tegenstelling tot de balkons die dikwijls uit gietijzeren panelen bestaan, wordt het traliewerk van de kelderkeuken altijd in ijzer vervaardigd, in overeenstemming met zijn beveiligende rol tegen inbraken. De opleving van de ambachtelijke siersmeedkunst aan het einde van de 19e eeuw verklaart de grote verscheidenheid van motieven die het traliewerk van de kelderkeuken versieren.

Ernest Blérot, eigen huis van de architect, vernield Vilain XIIIstraat 1, 1050 Elsene
© Verz. AAM

Onderhoud, reconstructie?

Het onderhoud van smeedijzeren traliewerk stelt geen bijzondere problemen: afbeitsen en opnieuw verven zijn een doeltreffende bescherming tegen roest. Zoals de andere elementen in siersmeedwerk van de gevel, wordt de venstertralie van de kelder van de 19e eeuw in het zwart geschilderd. Een andere kleurenkeuze vindt men bij sommige art-nouveahuizen. De enige manier om de oorspronkelijke kleur terug te vinden is een onderzoek van de oude verflagen (stratigrafie).

Mooi detail van siersmeedwerk

Als het traliewerk van uw kelderraam ongelukkiglijk werd weggenomen in het verleden, is nog niet alles verloren: een siersmid die vertrouwd is met traditionele technieken kan inspiratie opdoen bij oude modellen en een reconstructie voorstellen die uw gevel opnieuw de charmes geeft die bepalend zijn voor de persoonlijkheid van uw woning.

Jef Lambeauxlaan 12, 1060 Sint-Gillis
© Louise Isselé

Stedenbouwkundige voorschriften

Algemeen principe

Voor alle werken die het architecturale uitzicht van een goed veranderen, moet een stedenbouwkundige vergunning aangevraagd worden.

Niet-beschermd gebouw

Het aanspreekpunt is de dienst stedenbouw van de gemeente. Deze dienst informeert u over de stedenbouwkundige vergunningen die moeten worden aangevraagd wanneer het architecturale uitzicht wordt gewijzigd (verandering van kleur, materialen, dikte, enz.).

Beschermd gebouw

Het aanspreekpunt is de Directie Cultureel Erfgoed van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel. Voor een goed dat beschermd is of op de bewaarlijst staat, moet voor de vervanging, zelfs op exact dezelfde wijze, steeds een vergunning worden aangevraagd. Dat is ook het geval voor restauraties, maar in principe niet voor onderhoudswerken. Omdat de grens tussen restauratie en onderhoud niet altijd makkelijk af te bakenen is, is het beter de Directie Cultureel Erfgoed te consulteren, alvorens een ingreep uit te voeren. Deze zal beslissen of de geplande werken wel of niet onderworpen zijn aan een vergunning, en geeft informatie over de eventuele stappen die moeten ondernomen worden.

De renovatie van woningen, zelfs al zijn ze bescheiden, vormt vaak een stapelplaats van bouwmaterialen en hulpbronnen: vloeren, deuren, radiatoren, tegelvloeren, balken, bakstenen...

Door **valorisatie**, **hergebruik** of **recyclage** krijgen deze materialen en elementen een nieuw leven, wordt verspilling voorkomen en kan op de productie van nieuwe grondstoffen bespaard worden. Dit is het principe van de **circulaire economie!**

Raadpleeg onze brochure "**Renoveren: herstellen, hergebruiken en recycleren**" voor meer informatie en/of vraag inlichtingen bij onze adviseurs!

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest stelt premies en incentives ter beschikking om de renovatie van gebouwen aan te moedigen. Tal van erfgoedelementen, zelfs als ze niet beschermd zijn, komen in aanmerking voor een specifieke financiële steun (*sgraffiti, keramiekbetegeling, mozaïeken, glasramen, balustrades, siersmeedwerk, decoratieve elementen in de aan de straatzijde gelegen voortuintjes of ter versiering van deuren, ramen of daklijsten*).

Deze steunmaatregelen veranderen regelmatig. Raadpleeg onze “**Samenvatting van premies**” op www.homegrade.brussels of contacteer onze permanentiedienst voor actuele informatie!

Indien u een **ambachtsman** of bedrijf zoekt dat gespecialiseerd is in herstellings-, conserverings- of restauratiewerken van elementen van uw woning, bekijk dan www.beroepenvanhetergoed.brussels.

Op deze website vindt u meer dan 150 professionelen die werkzaam zijn in het Brussels Gewest. Referenties en foto's van de werven helpen u de specialist voor uw project te kiezen.

Homegrade publiceert regelmatig nieuwe **thematische brochures** over de meest voorkomende Brusselse erfgoedelementen (*gevels, glas-in-loodramen, sgraffiti, balkons, vloerbekledingen, daklijsten, historische vensters, deuren, liften...*), en de huisvesting: renovatie (*isolatie, akoestiek, veiligheid & uitrusting, ramen, verwarmingsketels, ventilatie, verwarming, regenwatertank, hernieuwbare energie, circulaire economie...*), mede-eigendom, gemeenschap, aankoop, verhuur...

U vindt alle brochures op www.homegrade.brussels of in de permanentiedienst. En neem gerust contact op met onze adviseurs als u vragen heeft!

Meer links

Meer info over huisvesting, leefmilieu, stedenbouw, erfgoed, premies en financiële hulp in Brussel:

www.huisvesting.brussels
www.leefmilieu.brussels
www.stedenbouw.brussels
www.erfgoed.brussels

Nuttige lectuur

Hout en metaal in de Brusselse huisgevel, Koning Boudewijnstichting (reeks “Kunst in de Straat”), 1997.

Onderhoudsboekje. Metaal, Koning Boudewijnstichting en Brussels Hoofdstedelijk Gewest (reeks “Kunst in de Straat”), 1997.

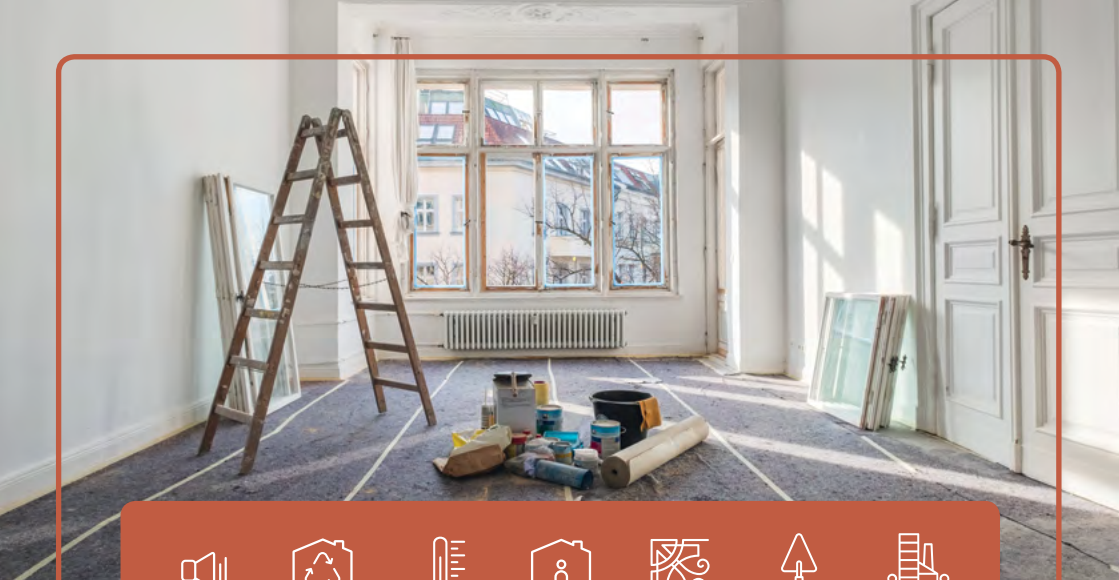
Redactie en illustratiemateriaal: Jérôme Bertrand, Homegrade

Uitgever: Homegrade

Datum en plaats van publicatie: Brussel, 2019

Fotoverantwoording: Jérôme Bertrand, Homegrade, e. a.

Omslagfoto: Jenatzystraat 5, 1030 Schaarbeek

AKOESTIEK

DUURZAME
GEBOUWEN

ENERGIE

HUISVESTING

ERFGOED

RENOVATIE

STEDENBOUW

Gratis infoloket:

 Queteletplein 7
1210 Brussel

van dinsdag tot vrijdag van 10u tot 17u
zaterdag (behalve schoolvakantie)
van 14u tot 17u

Infolijn:

 1810 van dinsdag tot vrijdag
van 10u tot 12u en van 14u tot 16u

Uw vragen per e-mail:

 info@homegrade.brussels

Publicaties

www.homegrade.brussels

Facebook

[@homegrade.brussels](https://www.facebook.com/homegrade.brussels)

**Beroepen van het architecturaal
patrimonium**

www.beroepenvanheterfgoed.brussels

www.homegrade.brussels

